

BEŞ YILLIK TEMEL EĞİTİM YAPILARININ SEKİZ YILLIK TEMEL EĞİTİM SİSTEMİNE FİZİKSEL ADAPTASYONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mine ULUSOY, H. Derya ARSLAN
Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Konya,
mulusoy@selcuk.edu.tr, kolderya@selcuk.edu.tr

ÖZET: Günümüzde eğitim; değişimlere uyum sağlayabilen, çevresiyle bütünleşebilen bir sistemdir. Çağdaş bilgi toplumunda istenilen düzeyde yer alabilmek için eğitimin gelişmesine gereken önem verilmelidir. Her ülkede ekonomik gelişme ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı, temel bir dış etken olarak eğitim sistemini şekillendirmektedir. Ülkemizde de 1997 yılında eğitim alanında büyük bir reform yapılmış, beş yıllık olan zorunlu ilköğretim, üç yıllık ortaokul ile birleştirilerek zorunlu temel eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır. Önceleri pilot bölgelerde başlanan sekiz yıllık ilköğretim, 16.08.1998 tarihinde kabul edilen yasa ile ülke genelinde kesintisiz zorunlu hale getirilmiştir. Gündeme gelen bu önemli değişim içerisinde, eğitim programlarının yanı sıra okul yapıları da tekrar ele alınmıştır. Bu bağlamda, mevcut ve yeni yapılacak binalara çözüm önerileri getirilmeye başlanmıştır. Çözümler, mevcut ilkokulların bir takım fiziksel değişikliklerle sekiz yıllık programa adaptasyonu (mekanların elverdiği ölçüde değişiklik yapılması, ek bina veya ek kat ilavesi) ya da yeniden okul mekanları yapımı şeklinde olmaktadır. Araştırma kapsamında yeni sisteme adapte edilmiş mevcut okul binalarından Konya İli Merkez İlçelerinde yer alan ilköğretim okullarından örnekler seçilerek değerlendirmeleri yapılmış, çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, temel eğitim, ilköğretim yapıları tasarımı, ilköğretim binalarında esneklik.

Evaluation of The Physical Adaptation of Basic Education For Five Years to The Basic Education System for Eight Years

ABSTRACT: Today education is a system that is adaptable to changes and can be together with its environment. To be at the desired level in contemporary information society, the required attention for the development of education must be paid. Economic development and the social structure it formed give the education its shape as a basic outside factor in every country. In our country also, a big reform was done in educational area in 1997, the obligatory primary education which was for five years was changed to be eight years obligatory basic education as combined with the three years secondary education. The primary education of eight years which was firstly started in pilot areas, was made to be continuously obligatory in all over the country by the means of the law accepted in 16.08.1998. Right along with the education programs, the school buildings are also started to be considered again in scope of this important change in the system. So, the solutions for both existing and newly constructed buildings started to be offered. Solutions are like; the adaptation of existing primary schools to the program of eight years with some kind of physical changes (e.g. to make changes in the opportunities the spaces give, additional building or additional floor construction) or building new school spaces. This research includes the evaluation and the solution offers of the examples of the existing school buildings adapted to new system in central districts of the city of Konya.

Key words: education, basic education, design of primary education buildings, flexibility in primary education buildings.

GİRİŞ

Eğitim; insanı sosyal, siyasal, ekonomik ve bireysel yönden çözümlene ve geliştirme sürecidir. İnsanın, ilk çağlardaki mağara yaşantısından günümüz modern yaşantısına kadar gösterdiği gelişme eğitim sayesinde olmuştur. Dolayısıyla eğitim tarihi insanlık tarihi ile başlar. İnsanın eğitimi, doğumu ile başlar ve ölümüne kadar devam eder. Günümüzde eğitim; değişimlere uyum sağlayabilen, çevresiyle bütünleşebilen bir sistemdir. Sürekli gelişen ve değişen eğitim sistemleri ve aşamalarında en önemli bilgilerin edinildiği zaman okul çağı eğitimidir. Okul çağı eğitiminin en önemli kısmı da ilköğretimdir. İlköğretim okul binaları kendine özgü eğitim programlarının verildiği ve amaçlanan bilgilerin kavratıldığı bir mekan olarak ayrı bir önem taşımaktadır.

Her ülkede ekonomik gelişme ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı, temel bir dış etken olarak eğitim sistemini şekillendirmektedir. Ülkemizde de 1997 yılında eğitim alanında büyük bir reform yapılmış, beş yıllık olan zorunlu ilköğretim, üç yıllık ortaokul ile birleştirilerek zorunlu temel eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır. Önceleri pilot bölgelerde başlanan sekiz yıllık ilköğretim, 16.08.1998 tarihinde kabul edilen yasa ile ülke genelinde kesintisiz zorunlu hale getirilmiştir. Gündeme gelen bu önemli değişim içerisinde, eğitim programlarının yanı sıra okul yapıları da tekrar ele alınmıştır. Bu bağlamda, mevcut ve yeni yapılacak binalara çözüm önerileri getirilmeye başlanmıştır. Çözümler, mevcut ilkokulların birtakım fiziksel değişikliklerle sekiz yıllık programa adaptasyonu (mekanların elverdiği ölçüde değişiklik yapılması, ek bina veya ek kat ilavesi) ya da yeniden okul mekanları yapımı şeklinde olmaktadır.

Literatürde bu konunun çok yeni ve güncel olmasından dolayı sınırlı sayıda çalışma olmakla beraber, Kayıhan (1999) çalışmasında, sekiz yıllık temel eğitim binalarında kullanıcı beklentilerine yönelik bir araştırma ve değerlendirme yapmış, Yangılı (1999) İstanbul'da bulunan ilkokulların sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim okullarına fiziksel adaptasyonunun sağlanması konusunu birkaç

örnekle irdelemiştir. Araştırmacılar çalışmalarında, MEB'in İlköğretim Okul Yapıları El Kitabı'nı (1998) referans olarak almışlardır.

Bu çalışmada, yeni sisteme adapte edilmiş mevcut okul binalarından Konya İli Merkez İlçelerinde yer alan ilköğretim okullarından örnekler seçilerek değerlendirmeleri yapılmış, çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Örneklerin seçiminde, öncelikle; temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla mekan ihtiyacını karşılamak için ek derslik veya bina yapılan ilköğretim okulları tespit edilmiş ve incelenmiştir. Uygulanmış olan projeler düzeyde yapılan ekler ve yatayda yapılan ekler olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplama içinden dört farklı tip belirlenmiştir. Dört farklı tipin mevcudu en fazla olanları çalışmada örnek olarak ele alınmıştır. Bu örneklerden elde edilen sonuçlar karşılaştırmalı değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

BEŞ YILLIK İLKOKULLARIN SEKİZ YILLIK ZORUNLU İLKÖĞRETİME ADAPTASYONU

Her ülkede ekonomik gelişme ve bunun oluşturduğu toplumsal yapı, temel bir dış etken olarak eğitim sistemini şekillendirmektedir. Ülkemizde de 1997 yılında eğitim alanında büyük bir reform yapılmış, beş yıllık olan zorunlu ilköğretim, üç yıllık ortaokul ile birleştirilerek zorunlu temel eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır.

Önceleri pilot bölgelerde başlanan sekiz yıllık ilköğretim, 16.08.1998 tarihinde kabul edilen yasa ile ülke genelinde kesintisiz zorunlu hale getirilmiştir. Gündeme gelen bu önemli değişim içerisinde, eğitim programlarının yanı sıra okul yapıları da tekrar ele alınmıştır. Bu bağlamda, mevcut ve yeni yapılacak binalara yeni çözüm önerileri getirilmeye başlanmıştır. Bu çözüm önerileri mevcut yapıya getirilen fiziksel değişiklik ve mevcut yapıya ilaveler şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Mevcut Yapıya Getirilen Fiziksel Değişiklik

Eğitim sistemindeki değişikliklerle, mevcut ilkokullara 6-7 ve 8. sınıfların, mevcut ortaokullara ise 1-2-3-4 ve 5. sınıfların ilavesi gerekli olmuştur. Bazı okullarda ışık alabilen koridor sonları kapatılarak yeni mekanlar

oluşturulmuş, bazılarında ise eğitim verilmesi uygun olmayan bodrum kat mekanlarında yeni derslikler oluşturmaya çalışılmıştır.

İlköğretim öğrencilerine, konforsuz şartlarda ne derece sağlıklı eğitim verilebildiğinin sorgulanması gerekmektedir. Ek mekan ihtiyaçlarını değişik şekillerde karşılamaya çalışan bu okullar ikili öğretim sistemine devam eden okullardır. Bu okullarda sekiz yıllık zorunlu eğitimin hedefleri arasında yer alan normal (tüm gün) eğitime geçildiğinde mekanların yetersiz kalacağı görünen bir gerçektir. Dolayısıyla okullarda büyüme gerekecektir. Ancak her okulun arsa ve mekan açısından büyümesi mümkün olmayabilir.

Mevcut Yapıya İlaveler

Ek Kat Uygulamaları

Yeni bir ek bina yapımına olanak sağlamayan, küçük arsalı okullarda kat ilavesi uygulamasına başlanmıştır. Taşıyıcı sisteminin ilave yükleri emniyetle taşıyacağı kontrol edilen bu binalarda, derslik kapasitesi arttırılırken gerekli olan mekan ölçülerine dikkat edilmemektedir. Öğrenci başına düşen derslik dışındaki ortak kullanım alanları, derslik sayısının arttırılmasıyla standart mekan ölçülerinden uzaklaşmıştır. Ayrıca ilköğretim yapısı için en uygun çözüm tek katlılık iken, ekonomik nedenlerle 2 veya 3 katlı yapılmış olan

okullara, bir de kat ilavesi yapılarak çocuk ergonomisine zıt düşen binalar ortaya çıkmıştır.

Ek Bina Uygulamaları

Öğrencilerin kapalı mekanların dışında da eğitimi sürdürdükleri, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerinin desteklendiği dış mekanlar, okulların açık alanlarıdır. Eğitimcilere göre okulların sahip olduğu bu açık alanların, etkin biçimde kullanımının sağlanması, çekici ve estetik bir ortam yaratılması, çocuk psikolojisi açısından oldukça önemlilik arz eder (Gür-Zorlu 2001).Yeni sisteme geçişte çok sayıda okulda bu alanlar derslik sayısını arttırmak amacıyla ek bina yapımında kullanılmaktadır.

SEKİZ YILLIK TEMEL EĞİTİM SİSTEMİNE ADAPTE EDİLMİŞ YAPILARA KONYA'DAN ÖRNEKLER

Çalışmanın alan araştırmasını oluşturan bu bölümde Konya İl merkezinden seçilen dört adet sekiz yıllık temel eğitime adapte edilmiş ilköğretim okulunun değerlendirilmesi yapılmıştır (Kol 2003).

Konya İl merkezi üç merkez ilçeden oluşmaktadır. Karatay'da 44, Meram'da 49, Selçuklu'da 49, toplam 142 temel eğitim okulu vardır. Tablo 3.1'de ilçelere göre ayrı ayrı dağılımı ve öğrenci sayısı görülmektedir. Sınıf başına düşen öğrenci sayısı ise Karatay'da 61, Meram'da 53, Selçuklu'da 59 ortalama ise 58'dir.

Tablo 3.1. Konya merkez ilçelere ait okullarla ilgili değerler*

KRİTERLER		Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci/ Öğretmen	Derslik Sayısı	Öğrenci/ Derslik
		İkili	Normal	Toplam					
İLÇELER	Karatay	36	8	44	33294	1205	27,6	544	61,2
	Meram	42	7	49	37960	1440	26,4	720	52,7
	Selçuklu	40	9	49	57550	2020	28,5	975	59,0
Toplam		118	24	142	128804	4665	27,6	2239	57,5

* Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Bürosu

Tablo 3.2. Konya İli Merkez İlçelerde bulunan ilköğretim okulu sayıları.

	Sekiz Yıllık	Beş Yıllık			Toplam
		Ek Yapılmayan	Ek Yapılan		
			Tip Proje	Özel Proje	
Karatay İlçesi	7	30	6	1	44
Meram İlçesi	13	24	9	3	49
Selçuklu İlçesi	12	24	7	6	49
Toplam	32	78	22	10	142

Toplanan verilere göre Konya İli Merkez İlçelerde toplam 142 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunlardan 32 ilköğretim okulu sekiz yıllık temel eğitim sistemine göre tasarlanmış, 110 ilköğretim okulu ise beş yıllık temel eğitime göre tasarlanmıştır. (Tablo 3.2).

Araştırmada mevcut üç ilçeden seçilen örnekler ele alınmıştır. Örneklerin seçiminde, öncelikle; üç ilçede temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla mekan ihtiyacını karşılamak için ek derslik veya bina yapılan ilköğretim okulları tespit edilmiş ve incelenmiştir. Uygulanmış olan projeler düzeyde yapılan ekler ve yatayda yapılan ekler olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplama içinden dört farklı tip belirlenmiştir. Dört farklı tipin mevcudu en fazla olanları çalışmada örnek olarak ele alınmıştır. Bunlar; Meram İlçesine bağlı Üresinler İlköğretim Okulu, Karatay İlçesine bağlı Birol Polat İlköğretim Okulu ile Hacı Yusuf Mescit Mahallesi Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu ve Selçuklu İlçesine bağlı Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu'dur.

Çalışmada seçilen okullar; Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan İlköğretim Okul Yapıları El Kitabı'nda (1998) yer alan İlköğretim Okulları

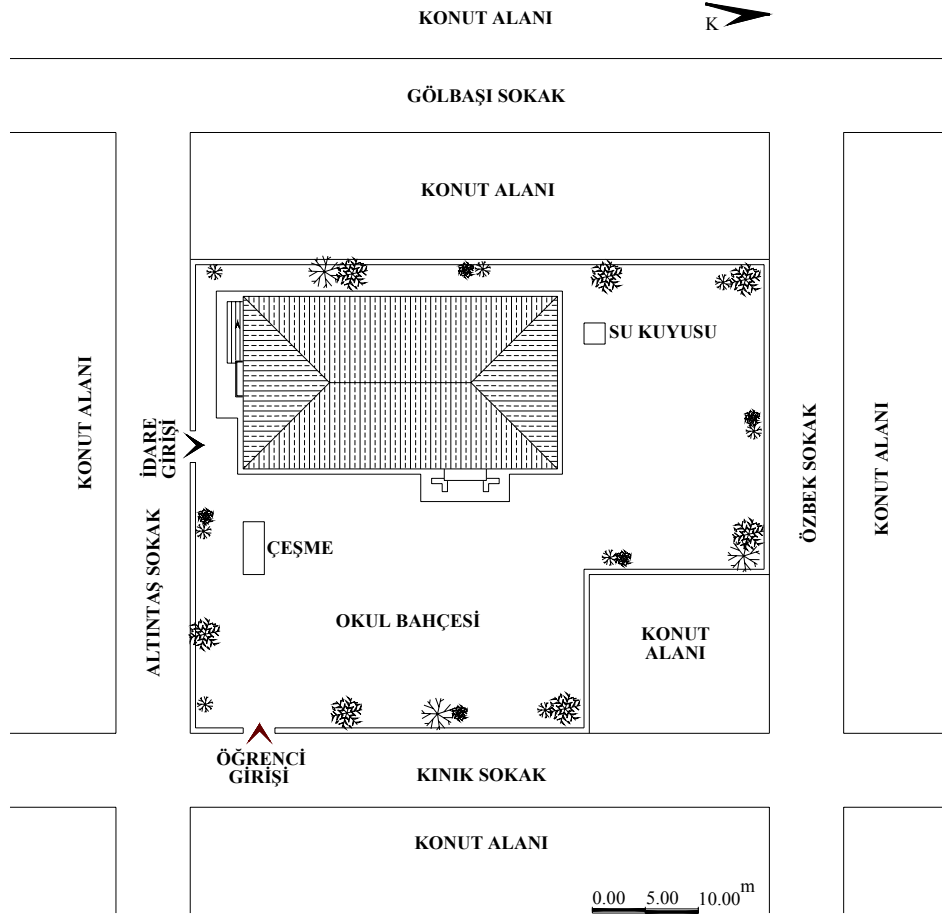
İçin Öncelikli Mekanlar'ı, 1 Şubeli İlköğretim Okulları İçin Mimari İhtiyaç Programı ve Sekiz Yıllık Temel Eğitim Yapılarında Mekan İlişkileri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Üresinler İlköğretim Okulu

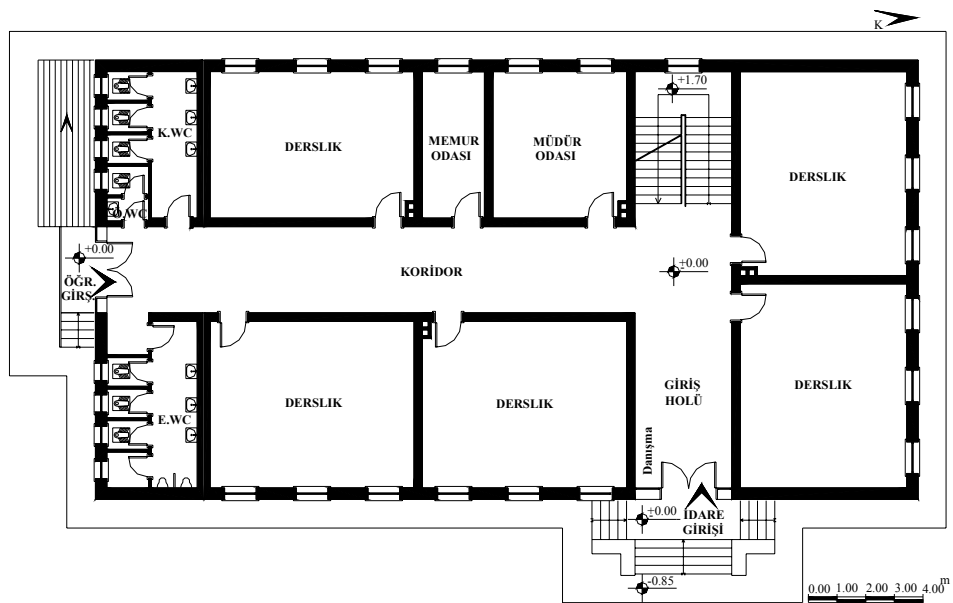
Yapı, Konya İli, Meram İlçesi'nde Karaman Caddesi, Turgut Reis Mahallesi'nde, Altıntaş Sokak, Kınık Sokak ve Özbek Sokak'ın sınırladığı adada inşa edilmiştir (Şekil 3.1). Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan 5 Derslikli İlköğretim Okulu Projesine sahip olan okul arsasına giriş iki ayrı yerden planlanmıştır. Altıntaş Sokak'tan idare girişi, Kınık Sokak'tan da öğrenci girişi verilmiştir (Şekil 3.1).

Okul binası 1993 yılında tek katlı, 5 derslikli olarak öğretime başlamıştır (Şekil 3.2). 1998 yılında sekiz yıllık temel eğitime geçilmesiyle mevcut binanın artan yükler etkisi altında statik çözümlenmesi yapılmış ve bir kat daha ilave edilmiştir. Böylece derslik sayısı 10'a çıkarılarak, gerekli mekanlar karşılanmaya çalışılmıştır (Resim 3.1).

Resim 3.1. Üresinler İlköğretim Okulu giriş cephesi.

Şekil 3.1. Üresinler İlköğretim Okulu vaziyet planı.

Şekil 3.2. Üresinler İlköğretim Okulu kat ilavesi yapılmış zemin kat planı.

Birinci olarak incelenen okulun, yukarıda bahsedilmiş olan kriterlere göre yapılan değerlendirmesi sonucunda,

a) Bodrum Kat Mekânlarında;

Kalorifer dairesinin %59, erkek ve kız soyunma odalarının %64 yetersiz olduğu, arşiv odasının gereğinden %226, spor odasının ise %32.5 daha geniş olduğu görülmüştür.

b) Zemin Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %21, memur odasının %8 yetersiz olduğu, müdür odasının ise %47 daha büyük olduğu görülmüştür.

c) 1. Kat Mekânlarında;

Fen laboratuvarının %50, iş teknik atölyesinin %43, kütüphanenin %81, dersliklerin %21 yetersiz olduğu, öğretmenler odasının ise %44 daha büyük olduğu görülmüştür.

d) Ortak Kullanım Alanları

Kız öğrenci ve bayan öğretmen wc'lerinin yeterli olduğu, erkek öğrenci ve bay öğretmen wc'lerinin ise %50 yetersiz olduğu görülmüştür. Ana merdiven ve koridor genişlikleri ise standartlarına göre sırasıyla %42 ve %26.8 oranında fazladır.

Hacı Yusuf Mescit Mahallesi Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu

Yapı; Konya İli, Karatay İlçesi'nde Sedirler Caddesi, Hacı Yusuf Mescit Mahallesi'nde, Sedirler Caddesi, Ereğli Çevre Yolu ve Vasıta Sokak ile sınırlanan adada yer almaktadır (Şekil 3.3). Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan 5 Derslikli İlköğretim Okulu Projesine sahip olan okulun inşa edildiği adada; fabrika binaları, Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet ve değişik tipte konut yerleşmeleri yer almaktadır. 1987'de tek katlı olarak

planlanan okul arsasına tek giriş Vasıta Sokaktan planlanmıştır. Öğrenciler ve idareciler aynı girişi kullanmaktadır (Şekil 3.3), (Şekil 3.4). Okul arsası yüksekliği 1.00 m. olan bir duvarla sınırlanmıştır. 1998 yılında sekiz yıllık temel eğitime geçilmesiyle mevcut binanın artan yükler etkisi altında statik çözümlemesi yapılmış ve 1999 yılında bir kat daha ilave edilmiştir (Resim 3.2).

Derslik sayısı 10'a çıkarılarak, gerekli mekanlar karşılanmaya çalışılmıştır. Okula kat ilavesi yapılırken, okul binasının kuzeydoğu cephesine bitişik olarak tek katlı (okulun ısıtma sisteminin değişmesiyle) kalorifer dairesi ilave edilmiştir.

İkinci olarak incelenen örnek okulun değerlendirme sonuçları ise mekanlara göre aşağıda gruplandırılmıştır,

a) Bodrum Kat Mekânlarında;

Kömürlük %249 daha büyük bir alana sahiptir.

b) Zemin Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %11, depo %71 ve kalorifer dairesinin %74 yetersiz olduğu, öğretmenler odasının ise %47 daha büyük olduğu görülmüştür.

c) 1. Kat Mekânlarında;

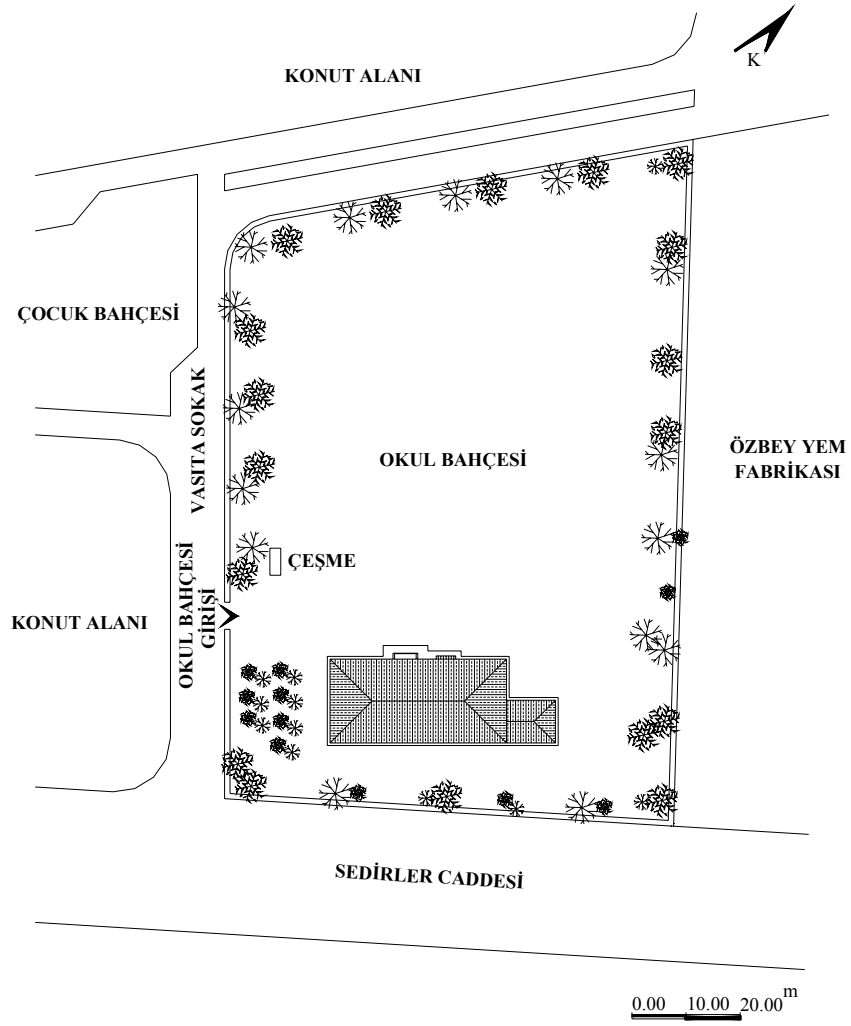
Dersliklerin %11, lab. araç odasının %59 yetersiz olduğu, müdür odasının %41, hizmetli odasının ise %19 daha büyük olduğu görülmüştür.

d) Ortak Kullanım Alanları

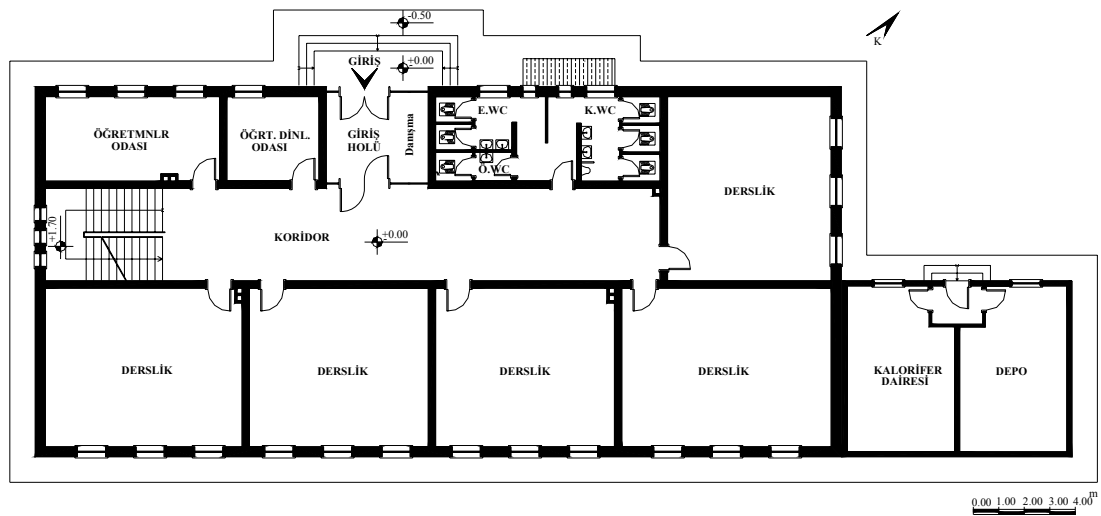
Kız öğrenci ve bayan öğretmen wc'lerinin yeterli olduğu, erkek öğrenci ve bay öğretmen wc'lerinin ise %40 yetersiz olduğu görülmüştür. Ana merdiven ve koridor genişlikleri ise standartlarına göre sırasıyla %80 ve %44 oranında fazladır.

Resim 3.2. Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu giriş cephesi.

Şekil 3.3. Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu vaziyet planı.

Şekil 3.4. Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu kat ilavesi yapılmış zemin kat planı.

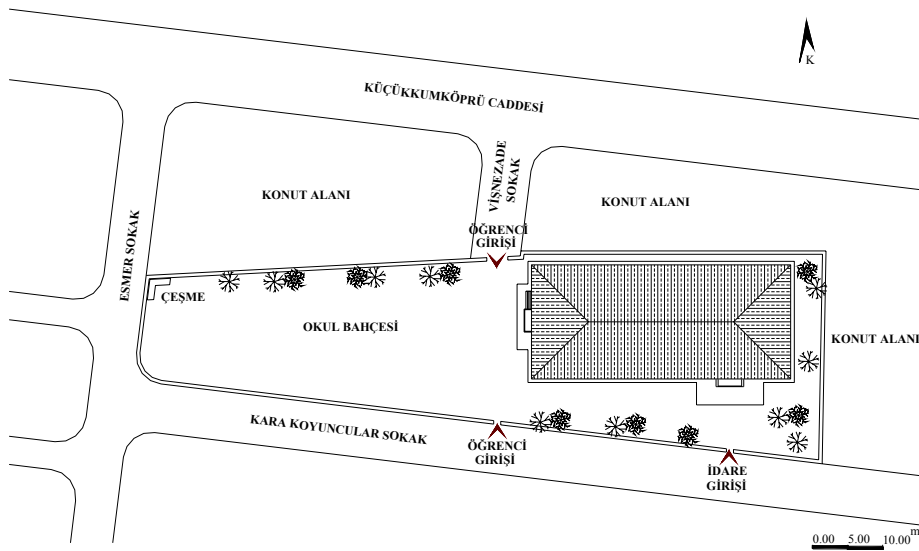
Birol Polat İlköğretim Okulu

Yapı; Konya İli, Karatay İlçesi'nde Küçük Kum Köprü Caddesi, Hamzaoğlu Mahallesi'nde, Karakoyuncular Sokak ve Esmer Sokak'ın kesişimindeki köşe parselde inşa edilmiştir (Şekil 3.5). Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan 7 Derslikli İlköğretim Okulu Projesine sahip olan okulun yakın çevresinde genelde tek katlı, bahçeli müstakil evler yer almaktadır. Yeni imar planına göre düzenlenmeye başlanan bölgede az sayıda yeni yerleşilmeye başlayan apartman blokları yer almaktadır. Okul arsasına giriş üç ayrı yerden

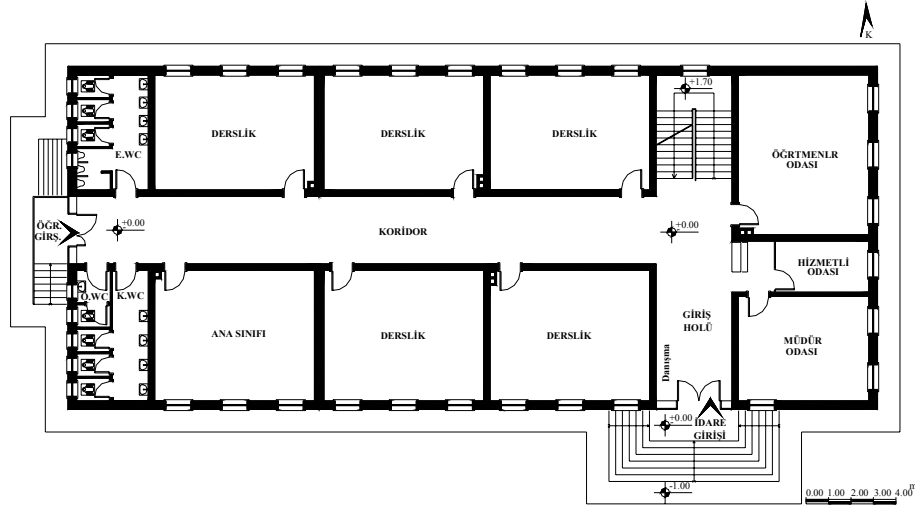
planlanmıştır. Bir idare girişi Karakoyuncular Sokak'tan, okul idare girişi hizasında bulunmaktadır. Diğer iki öğrenci girişi arsanın uzun kenarlarından karşılıklı verilmiştir (Şekil 3.5). Okul arsası 1.00 m. yüksekliğinde bir duvarla sınırlanmıştır. Okul binası 1993 yılında tek katlı, 7 derslikli olarak öğretime başlamıştır (Şekil 3.6).1998 yılında sekiz yıllık temel eğitime geçilmesiyle mevcut binanın artan yükler etkisi altında statik çözümlemesi yapılmış ve 1998 yılında bir kat daha ilave edilmiştir (Resim 3.3). Derslik sayısı 14'e çıkarılarak, gerekli mekanlar karşılanmaya çalışılmıştır.

Resim 3.3. Birol Polat İlköğretim Okulu giriş cephesi.

Şekil 3.5. Birol Polat İlköğretim Okulu vaziyet planı.

Şekil 3.6. Birol Polat İlköğretim Okulu kat ilavesi yapılmış zemin kat planı.

Üçüncü olarak incelenen örnek okulun değerlendirme sonuçları ise mekanlara göre aşağıda gruplandırılmıştır,

a) Bodrum Kat Mekânlarında;

Kömürlük %72, spor salonu ise %31 daha küçük bir alana sahip iken depo %92 daha büyük bir alana sahiptir.

b) Zemin Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %26 ve hizmetli odası %5 daha yetersiz iken, öğretmenler odasının %1, müdür odasının ise %68 daha büyük olduğu görülmüştür.

c) 1. Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %23, kütüphanenin %55, fen laboratuvarının %50, beden eğt. öğretmen odasının %21 daha yetersiz olduğu görülürken, müdür yardımcısı odasının %124, arşivin ise %95 daha geniş olduğu görülmüştür.

d) Ortak Kullanım Alanları

Kız öğrenci wc'lerinin %12, bayan öğretmen wc'lerinin %67, erkek öğrenci wc'lerinin %32, bay öğretmen wc'lerinin %67 yetersiz olduğu görülmüştür. Ana merdiven ve koridor genişlikleri ise standartlarına göre sırasıyla %20 ve %7 oranında fazladır.

Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu

Yapı; Konya İli, Selçuklu İlçesi'nde Uluyayla Caddesi, Şehzade Sokak, Güleda Sokak ve Yanık

Ali Sokak ile çevrelenen adada inşa edilmiştir (Şekil 3.7). Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü 14 Derslikli İlköğretim Okulu ve Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü 22 Derslikli İlköğretim Okulu Projelerine sahip okulun yakın çevresi genelde 4-5 katlı apartman bloklarından oluşan yoğun konut bölgesidir. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu bir biri ile içten bağlantısı olmayan iki ayrı bloktan oluşmaktadır. 1.00 m duvar üstüne 90 cm demir korkuluk ile sınırlanan okul arsasına üç ayrı yerden giriş planlanmıştır. Uluyayla Caddesi'ne sadece yayaların girebileceği bir giriş, Güleda Sokak'tan ve Yanık Ali Sokak'tan da yaya girişi ile beraber araç girişi de mümkün olan, iki giriş daha verilmiştir (Şekil 3.7). Bina girişleri idare girişi ve öğrenci girişi olarak düşünülüp planlanmıştır.

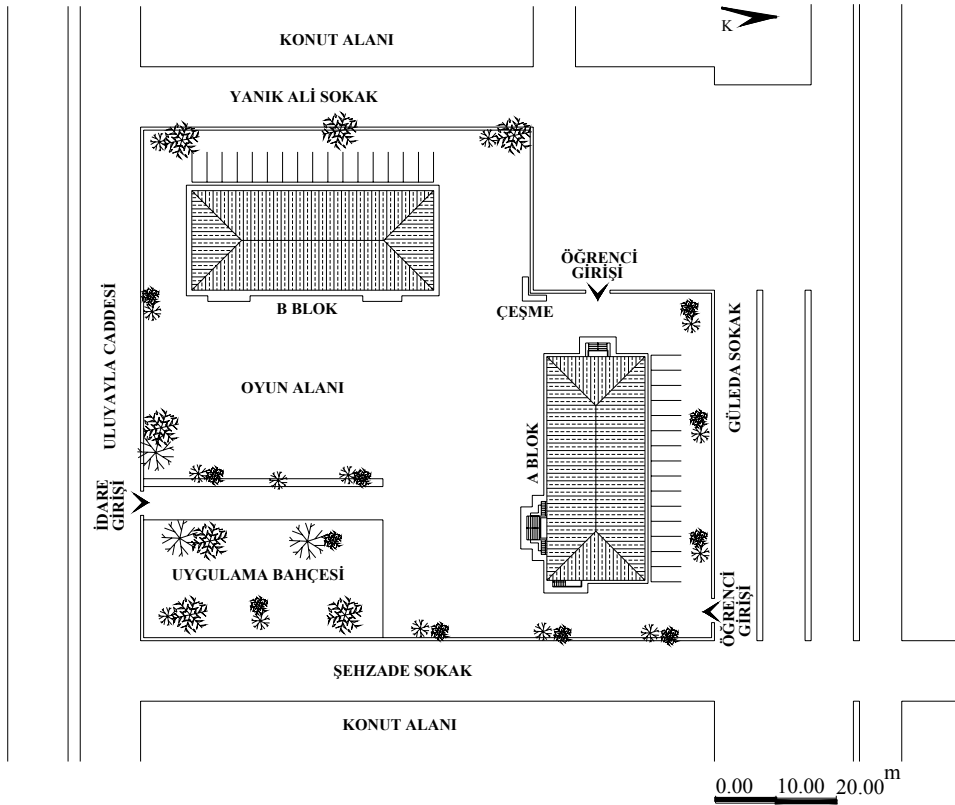
1989 yılında hizmet vermeye başlayan okul ana binası (A Blok) Konya İl Milli Eğitimi Müdürlüğü'nün 14 derslikli tip ilkököl projesidir (Resim 3.4). 1998 yılında sekiz yıllık temel eğitime geçilmesiyle mevcut bina yetersiz kalmıştır. Okulun çevre nüfusuna göre eklenmesi gereken derslik sayısı hesaplanmış ve okul arsasının da ek bina yapılmaya müsait olması ile arsaya bir ek bina yapılarak okula 22 derslik daha ilave edilmiştir (Resim 3.5). 1998 yılında faaliyete geçen ek bina (B Blok) Konya İl Milli Eğitimi Müdürlüğü'nün 22 derslikli tip ilköğretim okulu projesidir.

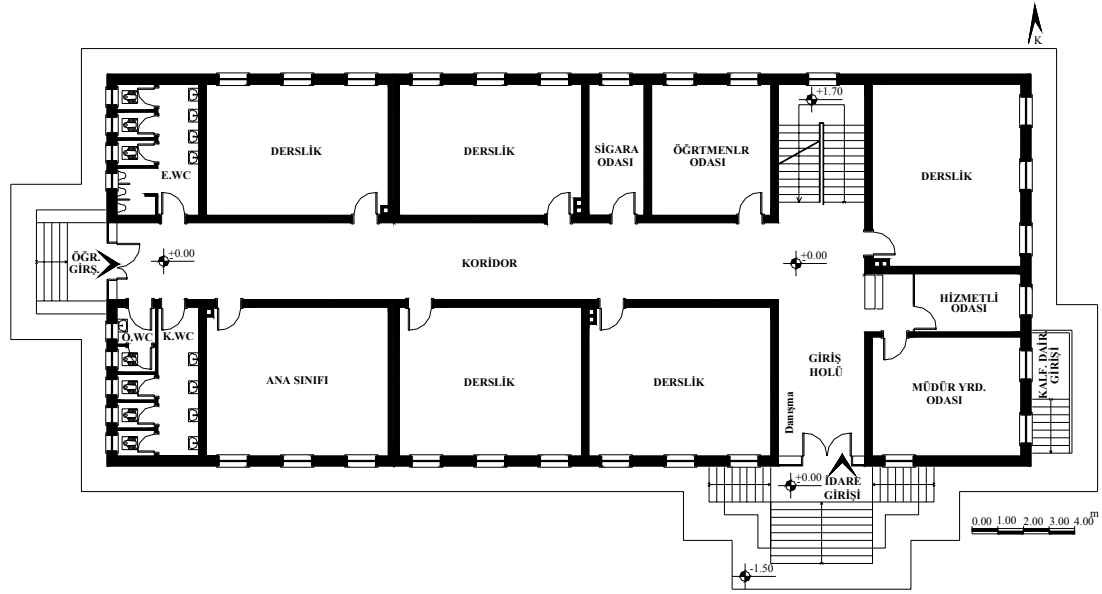
Resim 3.4. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Ana Bina (A Blok) giriş cephesi.

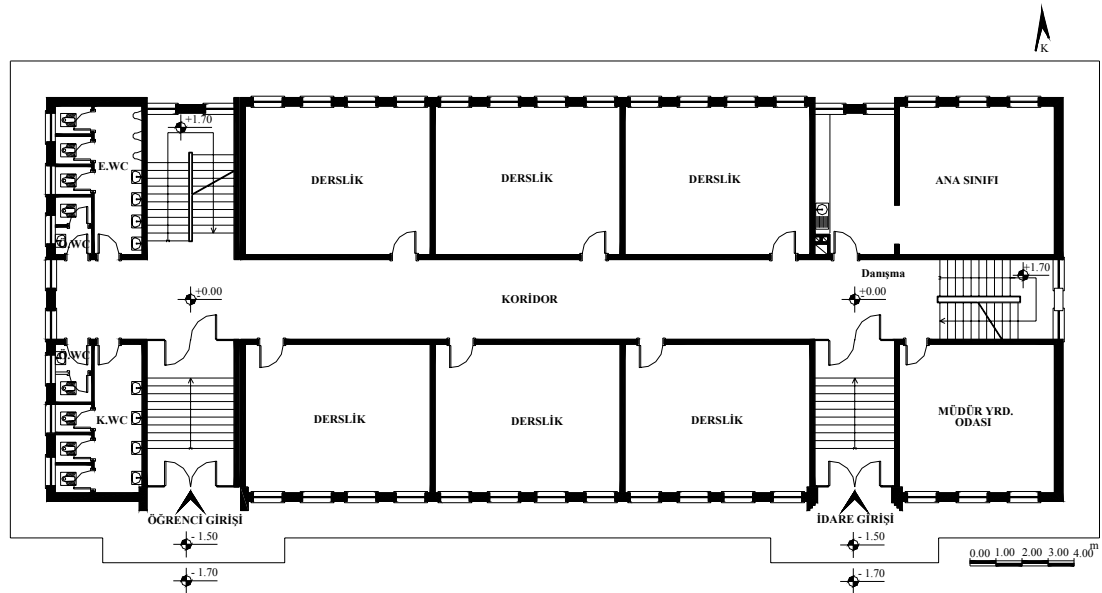
Resim 3.5. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Ek Bina (B Blok) giriş cephesi.

Şekil 3.7. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu vaziyet planı.

Şekil 3.8. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Ana Bina (A Blok) zemin kat planı.

Şekil 3.9. Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Ek Bina (B Blok) zemin kat planı.

Dördüncü olarak incelenen Mustafa Bülbül İlköğretim Okulunun ilgili standartlara göre değerlendirme sonuçları ise mekanlara göre şu şekilde gruplandırılmıştır,

A Blok Değerlendirmesi;

a) Bodrum Kat Mekânlarında;

Kalorifer dairesi %16, çok amaçlı salon 49, arşiv %126, atölye %50, depo %50 yetersiz iken ÇAS hazırlık odası ve deposu %90 daha büyük bir alana sahiptir.

b) Zemin Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %31 ve hizmetli odası %31, öğretmenler odası %23 daha yetersiz iken, müdür yardımcısı odası %124 daha büyük olduğu görülmüştür.

c) 1. Kat Mekânlarında;

Dersliklerin %24, dil laboratuvarı %16 daha yetersiz iken, memur odası %30 daha büyük bulunmuştur.

d) Ortak Kullanım Alanları

Kız öğrenci wc'lerinin %42, bayan öğretmen wc'lerinin %84, erkek öğrenci wc'lerinin %50,

bay öğretmen wc'lerinin %84 yetersiz olduğu görülmüştür.

Ana merdiven ve koridor genişlikleri ise standartlarına göre sırasıyla %18 ve %5 oranında yetersizdir.

B Blok Değerlendirmesi;

a) Bodrum Kat Mekânlarında;

Kalorifer dairesi %49, ışık %44, kantin %60, spor salonu %12, kız soyunma odası %62, erkek soyunma odası %66 yetersiz iken, beden eğitimi öğretmen odası %372, arşiv %211 daha büyük bir alana sahiptir.

b) Zemin Kat Mekânlarında;

Derslikler %22, ana sınıfı %37 yetersizken, müdür yardımcısı odası %224.5 daha büyük bir alana sahiptir.

c) 2. Kat Mekânlarında;

Fen laboratuvarı %30, dil laboratuvarı %23, rehberlik servisi %24, resim dersliği %44, müzik dersliği %45, kütüphane %50 daha yetersizken, iş eğitim malzeme deposu %252 ve satranç salonu %404 daha geniştir.

d) Ortak Kullanım Alanları

Kız öğrenci wc'lerinin %78, bayan öğretmen wc'lerinin %70, erkek öğrenci wc'lerinin %50, bay öğretmen wc'lerinin %70 yetersiz olduğu görülmüştür. Ana merdiven ve koridor genişlikleri ise standartlarına göre sırasıyla %27 ve %9 oranında yetersizdir.

DEĞERLENDİRME

Araştırmada detaylı olarak incelenen örneklerde; mevcut binalara ek kat yapılarak yeni eğitim sistemine adapte edilen Meram İlçesine bağlı Üresinler İlköğretim Okulu %42 oranında, Karatay İlçesine bağlı Birol Polat İlköğretim Okulu %34 oranında ve Hacı Yusuf Mescit Mahallesi Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu %17 oranında MEB tarafından hazırlanan mevcut ilköğretim okullarında öncelikli bulunması gerekli mekanları karşılayabilmektedir. Mevcuda ek bina yapılarak yeni eğitim sistemine adapte edilen Selçuklu İlçesine bağlı Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu ise öncelikli bulunması gerekli mekanları %61 oranında karşılayabilmektedir. Dolayısıyla incelenen örnekler içinde Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu yeni eğitim sisteminde bulunması gerekli mekanları en iyi şekilde karşılayabilmektedir (Tablo 4.1), (Şekil 4.1).

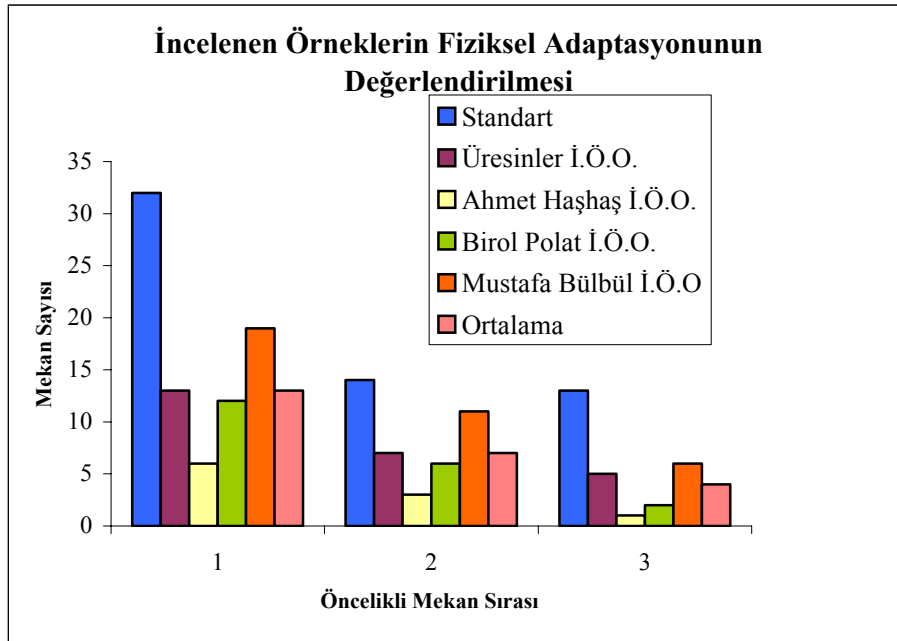
Ayrıca araştırmada yapılan tespitler sonucunda, okulların şube sayısına göre hazırlanmış ihtiyaç programında belirlenen mekan standartlarına dikkat edilmeksizin planlandığı, mekanların yüzdelere standart uygunluğu yorumlanmasından görülmektedir.

Mevcut okulların yeni eğitim sistemine adaptasyonunun ek bina yapılarak çözümlenmesi, arsa ve bina verilerinin incelenmesi ile mümkünse uygulanabilir, tercih edilen bir yöntemdir. Bunu Şekil 4.1 açıkça göstermektedir.

Tablo 4.1. İncelenen örneklerin fiziksel adaptasyonunun değerlendirilmesi.

	1.Öncelikli Mekanlar	2.Öncelikli Mekanlar	3.Öncelikli Mekanlar	Toplam Mekan
Standart*	32	14	13	59
Üresinler İ.Ö.O	13 (%41)	7 (%50)	5 (%38)	25 (%42)
Ahmet Haşhaş İ.Ö.O	6 (%19)	3 (%21)	1 (%8)	10 (%17)
Birol Polat İ.Ö.O	12 (%38)	6 (%43)	2 (%15)	20 (%34)
Mustafa Bülbül İ.Ö.O	19 (%59)	11 (%79)	6 (%46)	36 (%61)
Ortalama	13 (%40)	7 (%50)	4 (%31)	23 (%39)

*: Bir okulda bulunması gereken mekan sayısı (adet)

Şekil 4.1. İncelenen örneklerin fiziksel adaptasyonunun değerlendirilmesi.

Eğitim yapılarındaki mekanların ölçüleri, bu mekanlarda yer alan eylemler, donatım olanakları, mekanların birbiri ile ilişkileri ve organizasyonu belirlenen hedeflere uygun olmalıdır (Şen-Tokay 1998). Sekiz yıllık temel eğitim kapsamında gerek eğitim sisteminde, gerek psikolojik ihtiyaçlarda gerekse boyutsal değişikliklerden kaynaklanan farklı üç yaş grubu (ana sınıfı, 6-11 yaş grubu ve 12-14 yaş grubu) söz konusudur. Farklı üç yaş grubunun aynı kütle içerisinde aynı merdiveni, aynı koridoru, aynı wc-lavaboyu, aynı oyun alanını vb. mekanları, sosyal ilişkileri açısından kullanmaları doğru olmayacağı için mekanlar ve ekipmanlar boyutsal değişikliklere göre tasarlanmalıdır.

SONUÇ

Amaçlanan hedefler doğrultusunda öğrenciler yetiştirebilmek için, sadece eğitim programına değil, eğitim ortamının kalitesine de dikkat edilmelidir. Günümüzde mekanların ve çevrenin niteliklerinin, öğrenci ve onun

öğrenmesi üzerindeki etkileri kanıtlanmış bir gerçektir. Bu nedenle bugüne kadar bölgesel farklılıklar göz ardı edilerek ısrarla uygulanan tip proje anlayışı artık terk edilmelidir. Ülkemizde, yerleşim birimleri ve nüfusa paralel olarak yapılacak imar planlarında, okul binaları da ileriye dönük olarak düşünülmeli çok amaçlı, kolay değişebilir, esneklik özelliği olan, büyüye bilme kolaylığına sahip binalar yapılmalıdır. İlköğretim binaları için ayrılan arsa büyüklükleri artırılmalı, ana sınıfı, 6-11 yaş grubu ve 12-14 yaş grubu için farklı bloklar aynı arsa içinde tasarlanmalıdır. Bir ilköğretim okulunda bulunması gerekli, ortak mekanlar da ayrı bir blokta düşünülerek ortak kullanıma sunulmalı, ilköğretim kampüsleri oluşturulmalıdır.

Eğitim, toplumsal gelişmenin itici gücüdür. Çağdaş bilgi toplumunda ülke olarak yer alabilmemiz, eğitim kurumlarının gelişimi ile mümkündür. Gelişim sürecinde, eğitim mekanlarının kurumsallaşmış yapı içerisinde sisteme uygun ve gelişmeye açık bir modelle programlanması temel önceliktir.

KAYNAKLAR

- Gür, Ş. Ö., Zorlu, T. 2001. *Çocuk Mekanları*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Trabzon.
- Kayıhan K., 1999, "Sekiz Yıllık Temel Eğitime Geçiş Sürecinde Eğitim Yapılarının Katılımcı Tasarımı İçin Öneriler: İstanbul Örneği" Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Müh. Ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gebze.
- Kol D., 2003, "Beş Yıllık Temel Eğitim Yapılarının Sekiz Yıllık Temel Eğitim Sistemine Fiziksel Adaptasyonunun Değerlendirilmesi" Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Şen, Y., Tokay, S. 1998. "Türkiye'de Sekiz Yıllık Eğitim Kapsamı İçinde İlköğretim Binalarının Değerlendirilmesi", Türkiye'de İlköğretim Sorunları Panel/Sempozyum Bildiri Kitabı, Mimar Sinan Üniversitesi Basımevi, s. 73-78, İstanbul.
- Temel Eğitim Pilot Projesi/Proje Yönetim Ekibi, 1998. *İlköğretim Okul Yapıları El Kitabı*, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yangılı D., 1999, "İlköğretim Okullarının Program Araştırması ve Eski Okulların Yeni Programa Fiziksel Adaptasyonunun Sağlanması" Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.